

Горник В.Г.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Євмешкіна О.Л.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

Сімак С.В.

Таврійський національний університет імені В.І. Вернадського

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано медико-соціальні послуги, що надаються за рахунок загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахованим особам. Визначено мету медичного страхування, що полягає в наданні гарантій громадянам у забезпеченні рівних прав на одержання медичної допомоги потрібного обсягу та якості, підвищення якості її надання, сприяння розвитку системи охорони здоров'я і створення умов для її належного й ефективного фінансування, а також створення умов для розвитку ринкових відносин у медичній галузі. Медичне страхування гарантує оплату медичних витрат або надання медичних послуг із заздалегідь сформованих страхових резервів у разі настання страхового випадку, а також фінансування різних профілактичних медичних послуг, що можуть привести до скорочення кількості днів непрацездатності. Виявлено, що основні проблеми медичного страхування в Україні, як правило пов'язані з недостатністю фінансування, низьким рівнем підготовки медичного персоналу, необізнаністю громадян щодо медичного страхування, високою вартістю полісів страхування, неефективністю структури медичного обслуговування, відсутністю системи та практики планування кадрових ресурсів. Визначено стратегічні напрями удосконалення медичного страхування в Україні, які мають забезпечити рівний доступ та високу якість медичних страхових послуг, що включають: здійснення цифровізації системи медичного страхування, що значно спрощує управлінський процес та зменшує адміністративні витрати; розробка більш гнучких страхових продуктів, які враховують індивідуальні потреби пацієнтів, їх вік, стан здоров'я та спосіб життя; забезпечення прозорості умов страхування; покращення доступу до медичних послуг, використовуючи сучасні цифрові технології; розроблення моделей фінансування, які забезпечать стабільність системи медичного страхування, зокрема через державні дотації або партнерство з приватними страховими компаніями; включення до страхових полісів програм профілактики здорового способу життя.

Ключові слова: страхування, медичне страхування, соціальна політика, соціальний захист, охорона здоров'я.

Постановка проблеми. Медичне страхування є невід'ємною складовою соціальної політики України. Актуальність його розвитку визначається низкою факторів, що свідчать про його важливість у сучасній системі охорони здоров'я, забезпечуючи фінансову безпеку та доступність медичних послуг для населення. З розвитком медичних технологій та збільшенням витрат на лікування, медичне страхування стає необхідним для покриття цих витрат і забезпечення доступу до якісних медичних послуг. Система медичного страхування забезпечує фінансовий захист у випадку хвороби або нещасного випадку, тим

самим знижуючи рівень невизначеності у сфері здоров'я. Багато страхових програм включають профілактичні послуги, що дозволяє виявляти захворювання на ранніх стадіях і зменшувати ризик серйозних ускладнень. Старіння населення та збільшення кількості хронічних захворювань роблять медичне страхування ще більш актуальним, оскільки ці фактори призводять до підвищення потреби в медичній допомозі. Модернізація медичного страхування є важливим кроком для покращення якості медичних послуг та забезпечення доступності охорони здоров'я для населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Стан та проблеми медичного страхування досліджені у працях Д. Крилова, С. Прилипка, О. Ярошенко, Т. Занфірової, Я. Аркатова, О. Белової. Питанням розвитку медичного страхування в Україні присвячено публікацію О. Водолазської та Т. Сіроштан. Стан та перспективи розвитку медичного страхування окреслені у працях О. Пономарьової, О. Гребенюка, Р. Сидорчука, І. Гнидюк, Ю. Людкової, О. Сиви.

Постановка завдання. Метою статті є визначення стратегічних напрямів розвитку медичного страхування в Україні.

Виклад основного матеріалу. Медичне страхування в Україні є складовою загальнообов'язкового державного соціального страхування. В законодавстві України загальнообов'язкове державне соціальне страхування визначається як система прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних та інших джерел [8].

Загальнообов'язкове державне медичне страхування є невід'ємною складовою соціальної політики будь-якої цивілізованої держави. В Україні за рахунок загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахованим особам надаються медико-соціальні послуги, що полягають у таких видах страхування:

– пенсійному – медичні профілактично-реабілітаційні заходи;

– медичному – діагностика й амбулаторне лікування; стаціонарне лікування; надання готових лікарських засобів і виробів медичного призначення; профілактичні й освітні заходи; забезпечення медичної реабілітації осіб, які перенесли особливо тяжкі операції або мають хронічні захворювання;

– у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності й витратами, зумовленими народженням, – допомога з тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною), при вагітності й пологах, при народженні дитини та догляді за нею; забезпечення оздоровчих заходів;

– від нещасного випадку на виробництві і професійного захворювання – профілактичні заходи

для запобігання нещасним випадкам на виробництві і професійним захворюванням; відновлення здоров'я і працездатності потерпілого; допомога при тимчасовій непрацездатності внаслідок нещасного випадку на виробництві або професійного захворювання; відшкодування збитків, заподіяних працівникові каліцтвом чи іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним із виконанням ним своїх трудових обов'язків [7].

Таким чином, як зазначено в наукових працях, [6, 7] метою загальнообов'язкового медичного страхування є гарантування громадянам забезпечення рівних прав на одержання медичної допомоги потрібного обсягу та якості, підвищення якості її надання, сприяння розвитку системи охорони здоров'я і створення умов для її належного й ефективного фінансування, а також створення умов для розвитку ринкових відносин у медичній галузі. Медичне страхування гарантує оплату медичних витрат або надання медичних послуг із заздалегідь сформованих страхових резервів у разі настання страхового випадку, а також фінансування різних профілактичних медичних послуг, що можуть привести до скорочення кількості днів непрацездатності [6, 7]. Відповідно до Закону України “Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення” [10] держава коштами Державного бюджету України у межах програми медичних гарантій забезпечує фінансування необхідних медичних послуг та лікарських засобів. У Дорожній карті впровадження медичного страхування основними компонентами системи фінансування охорони здоров'я визначено: збір коштів, який зазвичай здійснюється з джерел загальнодержавного бюджету, обов'язкового медичного страхування, медичного страхування на добровільній основі, що здійснюється шляхом укладення громадянами або юридичними особами – роботодавцями договорів медичного страхування з страховиками, пулінг (об'єднання) коштів. У документі висвітлені переваги механізму фінансування охорони здоров'я за рахунок загальнодержавного бюджету порівняно з механізмом обов'язкового медичного страхування:

– універсальний доступ;

– ефективність та економія;

– солідарність;

– підтримка серед населення [4].

Науковці вважають, що з появою пандемії COVID-19 значно зросла актуальність медичного страхування в Україні. Станом на 2020 рік найбільшу частку від загальної кількості страхових угод становили страхові договори на випадок

хвороби – 40,31% [3]. Також відзначено зростання у 2021 році валових надходжень страхових платежів (премій, внесків) при добровільному медичному страхуванні на 2271,62 млн. грн., або на 30,42%, порівняно з 2020 роком [2].

На даний час Україна перебуває в умовах військового конфлікту, що спричинив негативний вплив на сферу медичного страхування. Вчені, аналізуючи стан медичного страхування у воєнний період, відзначають зниження інтересу населення до медичного страхування: «військовий стан впливає на добровільне медичне страхування в Україні, зменшуючи обсяги премій та збільшуючи витрати на страхові виплати клієнтів» [1].

З початку незалежності в Україні сформовано стратегічні орієнтири, пов'язані з розвитком соціальної політики, зокрема й медичного страхування, про що свідчить ст. 3 Конституції України, яка визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю [5]. Було прийнято ряд законодавчих актів, що регулюють та удосконалюють цей процес. Проте, на даний час в системі медичного страхування України науковці виокремлюють ряд проблем:

- недостатність фінансування (прагнення уряду економити витрати на медицину, оптимізація витрат на медичну допомогу, гарантовану державою кожному громадянину) [2, 3];

- низький рівень підготовки медичного персоналу у закладах освіти, потреби в модернізації безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я; українська освіта та наука у сфері охорони здоров'я ізольовані від світової освіти та науки, що посилюється браком міжнародного досвіду та низьким рівнем академічної мобільності [3, 11];

- необізнаність громадян щодо медичного страхування та недовіра до страхових організацій [3];

- висока вартість полісів страхування разом із зазвичай низькими доходами громадян, на фоні зростання цін товарів першої необхідності та комунальних платежів [3];

- неефективність структури медичного обслуговування [2].

відсутності системи та практики планування кадрових ресурсів відповідно до потреб [11].

Крім вищезазначених проблем відзначається низька якість медичних послуг та медичної допомоги, зокрема, через неточну діагностику, що призводить до неправильного лікування, застаріле технічне обладнання в лікарнях [9].

Наявність ефективно впровадженого медичного страхування в країні є однією з умов входу до європейської спільноти. В Україні існує потреба в удосконаленні його впровадження. Зокрема, у Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року викладено стратегічні пріоритети щодо забезпечення професійної автономії, сталості й спроможності національних інституцій у сфері охорони здоров'я, створення ефективної системи міжсекторального співробітництва з метою забезпечення загальнодержавного підходу у вирішенні питань охорони здоров'я. Здійснення суспільного нагляду сприяє прозорості і результативності системи охорони здоров'я. Залучення громад до управління системою охорони здоров'я значно підвищує рівень відповідальності людей щодо власного здоров'я, а також створюються умови для участі громадян у процесі планування та організації надання медичних послуг [11].

Модернізація механізму медичного страхування пропонується [12] шляхом комплексного поєднання добровільного та обов'язкового медичного страхування. Постає необхідність визначення базової програми обов'язкового медичного страхування шляхом створення зрозумілого переліку медичних послуг, що надаються громадянам безкоштовно, щоб виключити дублювання оплати страхових послуг. На державному рівні варто залучати приватну медицину через добровільне медичне страхування до участі в інтегрованій схемі фінансування процесу надання медичних послуг населенню. Для цього потрібно розширювати тристороннє партнерство шляхом залучення бізнес-середовища та населення до вирішення соціальних проблем. Удосконалення потребує система фінансування медичного страхування шляхом створення нової моделі, що має передбачати чіткі прозорі гарантії держави щодо надання медичної допомоги, фінансовий захист громадян у випадку хвороби, ефективний розподіл фінансових ресурсів та скорочення неформальних платежів [12].

У напрямі організаційного забезпечення медичного страхування необхідно розробити й затвердити державні соціальні гарантії й нормативи у сфері охорони здоров'я відповідно до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [12], розробити Методику розрахунку вартості медичних послуг, що стане основою розрахунку вартості мінімального гарантованого переліку медичних послуг.

Таким чином, стратегічними напрямками удосконалення медичного страхування в Україні можна виділити такі:

- налагодження ефективної системи фінансування медичного страхування;
- модернізація системи підготовки медичного персоналу, безперервного професійного розвитку працівників сфери охорони здоров'я;
- запровадження стандартів надання медичних послуг;
- налагодження господарсько-правових засобів державного регулювання діяльності лікувально-профілактичних закладів усіх форм власності та медичної практики;
- встановити розподіл бюджетних та комерційних лікувально-профілактичних закладів з метою усунення надмірної комерціалізації [7].

На основі розглянутих проблем і напрямів удосконалення медичного страхування можна виділити такі стратегічні напрями удосконалення даної системи в Україні:

- здійснення цифровізації системи медичного страхування, що значно спрощує управлінський процес та зменшує адміністративні витрати;
- розробка більш гнучких страхових продуктів, які враховують індивідуальні потреби пацієнтів, їх вік, стан здоров'я та спосіб життя;

- забезпечення прозорості умов страхування;
- покращення доступу до медичних послуг, використовуючи сучасні цифрові технології;
- розроблення моделей фінансування, які забезпечать стабільність системи медичного страхування, зокрема через державні дотації або партнерство з приватними страховими компаніями;
- включення до страхових полісів програм профілактики здорового способу життя.

Висновки. У ході дослідження було розглянуто медико-соціальні послуги, що надаються за рахунок загальнообов'язкового державного соціального страхування застрахованим особам. Виявлено та проаналізовано основні проблеми медичного страхування в Україні, пов'язані з недостатністю фінансування, низьким рівнем підготовки медичного персоналу, необізнаністю громадян щодо медичного страхування, високою вартістю полісів страхування, неефективністю структури медичного обслуговування, відсутністю системи та практики планування кадрових ресурсів. Визначено стратегічні напрями удосконалення медичного страхування в Україні, які мають забезпечити рівний доступ та високу якість медичних страхових послуг.

Список літератури:

1. Абдуллаєва А.Є., Гнидюк І.В., Людкоўська Ю.Ю. Медичне страхування в Україні: стан та перспективи. Інфраструктура ринку. 2024. Вип. 78. С. 78-81.
2. Белова О. О. Медичне страхування та проблеми його розвитку в Україні. Молодий вчений. 2023. № 12 (124). С. 157-162.
3. Водолазська О., Сіроштан Т. Вектори розвитку медичного страхування в Україні. Економіка та суспільство. 2021. Вип. 25. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/268>
4. Дорожня карта впровадження медичного страхування. Міністерство охорони здоров'я України. Наказ від 25.08.2023. № 1530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1530282-23>
5. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141. URL: <https://surl.li/xhxpdt>
6. Крилов Д. Медичне страхування в Україні: сучасний стан та основні проблеми. Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління. 2023. № 10. URL: https://reicst.com.ua/pmt/issue/view/issue_10_2023
7. Медичне страхування як елемент формування бази інноваційного потенціалу суб'єкта господарювання. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/07/Boychuk/2_9.pdf
8. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 23, ст. 121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Пономарьова О. Б., Гребенюк О. С., Сидорчук Р. О. Медичне страхування в Україні, сучасний стан та перспективи розвитку. Регіональна економіка та управління. 2017. № 5 (18). С. 33-38.
10. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення. Закон України. 19 жовтня 2017 р. № 2168-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст.31. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19#Text>
11. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках. Кабінет Міністрів України. Розпорядження від 17 січня 2025 р. № 34-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text>
12. Сова О. Ю. Сучасний стан та перспективи розвитку медичного страхування в Україні. Вчені записки Університету «КРОК». 2018. Вип. 49. С. 80-92.

Hornyk V.H., Simak S.V., Yevmieshkina O.L. STRATEGIC GUIDELINES OF HEALTH INSURANCE IN UKRAINE

The article analyzes medical and social services provided at the expense of mandatory state social insurance to insured persons. The purpose of medical insurance is defined, which is to provide guarantees to citizens to ensure equal rights to receive medical care of the required volume and quality, improve the quality of its provision, promote the development of the healthcare system and create conditions for its proper and effective financing, as well as create conditions for the development of market relations in the medical industry. Health insurance guarantees payment of medical expenses or provision of medical services from pre-formed insurance reserves in the event of an insured event, as well as financing of various preventive medical services that can lead to a reduction in the number of days of incapacity for work. It was found that the main problems of health insurance in Ukraine are usually related to insufficient funding, low level of training of medical personnel, lack of awareness of citizens about health insurance, high cost of insurance policies, inefficiency of the health care structure, lack of a system and practice of human resource planning. Strategic directions for improving health insurance in Ukraine have been identified, which should ensure equal access and high quality of health insurance services, including: digitalization of the health insurance system, which significantly simplifies the management process and reduces administrative costs; development of more flexible insurance products that take into account the individual needs of patients, their age, health status and lifestyle; ensuring transparency of insurance conditions; improving access to medical services using modern digital technologies; development of financing models that will ensure the stability of the health insurance system, in particular through state subsidies or partnerships with private insurance companies; inclusion of preventive health care programs in insurance policies.

Key words: insurance, health insurance, social policy, social protection, healthcare.